

GIÁO DỤC KỸ NĂNG SỐNG VÀ ĐẠO ĐỨC CÔNG DÂN SỐ THÔNG QUA HOẠT ĐỘNG THỂ THAO ĐỒNG ĐỘI CHO SINH VIÊN CÁC TRƯỜNG ĐẠI HỌC HIỆN NAY

Phạm Thị Thương, Danh Lê Na
Trường Đại học Kiên Giang

Tóm tắt: Bài viết phân tích vai trò và ý nghĩa của giáo dục kỹ năng sống và đạo đức công dân số thông qua hoạt động thể thao đồng đội trong các trường đại học hiện nay. Thông qua các môn thể thao tập thể, sinh viên không chỉ rèn luyện thể lực mà còn phát triển các kỹ năng sống cốt lõi như hợp tác, giao tiếp, quản lý cảm xúc và tinh thần trách nhiệm. Đồng thời, hoạt động thể thao gắn với môi trường số giúp hình thành ý thức đạo đức, hành vi ứng xử văn minh và trách nhiệm trong không gian mạng. Bài viết nghiên cứu thực trạng và đề xuất một số giải pháp nâng cao hiệu quả giáo dục kỹ năng sống và đạo đức công dân số thông qua hoạt động thể thao đồng đội cho sinh viên các trường đại học hiện nay.

Từ khóa: Giáo dục kỹ năng sống; đạo đức công dân số; thể thao đồng đội; sinh viên đại học.

EDUCATION ON LIFE SKILLS AND DIGITAL CIVIC ETHICS THROUGH TEAM SPORTS ACTIVITIES FOR CURRENT UNIVERSITY STUDENTS

Abstract: The article analyzes the role and significance of life skills education and digital civic ethics through team sports activities in universities today. Through team sports, students not only train their physical fitness but also develop core life skills such as cooperation, communication, emotional management, and a sense of responsibility. At the same time, sports activities associated with the digital environment help form a sense of ethics, civilized behavior and responsibility in cyberspace. The article researches the current situation and proposes some solutions to improve the effectiveness of education on life skills and digital civic ethics through team sports activities for university students today.

Keywords: Digital skills education; digital citizenship ethics; team sports; Undergraduate students.

Nhận bài: 14/09/2025

Phản biện: 15/10/2025

Duyệt đăng: 19/10/2025

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Trong bối cảnh xã hội hiện đại đang chuyển mình mạnh mẽ dưới tác động của cuộc Cách mạng công nghiệp 4.0, việc giáo dục toàn diện cho sinh viên không chỉ dừng lại ở tri thức chuyên môn mà còn phải chú trọng đến giáo dục kỹ năng sống và đạo đức công dân số. Sinh viên là nhóm chịu ảnh hưởng trực tiếp từ môi trường số, nơi các giá trị đạo đức, hành vi ứng xử và tinh thần trách nhiệm xã hội đang đứng trước nhiều thách thức mới. Bên cạnh các hoạt động học tập chính khóa, thể thao đồng đội nổi lên như một môi trường giáo dục hiệu quả, góp phần hình thành và phát triển các phẩm chất quan trọng như tinh thần hợp tác, kỷ luật, tôn trọng lẫn nhau và ý thức cộng đồng, những yếu tố cốt lõi của công dân trong thời đại số. Thông qua quá trình rèn luyện thể thao đồng đội, sinh viên không chỉ nâng cao thể lực mà còn học cách chia sẻ, lắng nghe và ứng xử tích cực trong môi trường tập thể. Đây chính là nền tảng quan trọng giúp họ thích ứng với môi trường làm việc hiện đại, nơi yêu cầu khả năng hợp tác, sáng tạo và trách nhiệm cao. Do đó, việc nghiên cứu giáo dục kỹ năng sống và đạo đức công dân số thông qua hoạt động thể thao đồng đội không chỉ có ý nghĩa lý luận, mà còn mang tính thực tiễn sâu sắc trong việc đổi mới giáo dục đại học Việt Nam hiện nay, hướng tới mục tiêu phát triển con người toàn diện.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Vai trò của hoạt động thể thao đồng đội trong giáo dục kỹ năng sống và đạo đức công dân số cho sinh viên các trường đại học

Kỹ năng sống là tập hợp những năng lực cần thiết giúp cá nhân thích ứng, ứng xử tích cực và hiệu quả trong học tập, lao động, đời sống; giáo dục kỹ năng sống ở đại học vì thế là quá trình có mục đích, có kế hoạch nhằm hình thành thái độ, hành vi, giá trị sống và năng lực thực hành xã hội, góp phần phát triển nhân cách toàn diện cho sinh viên. Song song, đạo đức công dân số là hệ chuẩn mực, giá trị, thái độ và hành vi văn minh, có trách nhiệm của mỗi cá nhân trong môi trường số, thể hiện ở cách sử dụng công nghệ, tương tác và kiến tạo nội dung trên Internet một cách trung thực, tôn trọng, nhân ái, tuân thủ pháp luật và chuẩn mực xã hội. Giáo dục đạo đức công dân số cho sinh viên vì vậy hướng đến năng lực sử dụng công nghệ an toàn, có trách nhiệm, hiểu biết pháp lý và chuẩn mực ứng xử trực tuyến.

Hoạt động thể thao đồng đội—các hình thức vận động tổ chức theo nhóm/vì mục tiêu chung, đòi hỏi phối hợp, giao tiếp, chiến lược và kỷ luật—là môi trường giàu tính trải nghiệm để đồng thời giáo dục kỹ năng sống và đạo đức công dân số. Trong bối cảnh giáo dục đại học hiện nay, nhu cầu hình thành nhân cách toàn diện ngày càng cấp

thiết: sinh viên không chỉ cần tri thức chuyên môn mà còn cần thích ứng nhanh, giao tiếp hiệu quả, tư duy phân biện, tinh thần trách nhiệm và hành vi đạo đức đúng đắn cả ở đời thực lẫn không gian mạng. Thể thao đồng đội là con đường tự nhiên, sinh động và hiệu quả để đạt những mục tiêu đó.

Khi tham gia các môn như bóng đá, bóng chuyền, bóng rổ, cầu lông đôi hay kéo co, sinh viên buộc phải lắng nghe, chia sẻ, hỗ trợ và tuân thủ quy tắc để đạt mục tiêu chung. Quá trình ấy bồi dưỡng tinh thần đồng đội, kỷ luật, trách nhiệm cá nhân trong tập thể—những phẩm chất cốt lõi của một công dân số. Các tình huống tranh cãi, thua cuộc, mâu thuẫn trong thi đấu trở thành “bài học sống” về quản trị cảm xúc, giao tiếp, giải quyết xung đột, trung thực và tôn trọng người khác; từ đó hình thành thái độ tích cực, cầu tiến, biết chịu trách nhiệm với hành động của mình trong mọi không gian.

Thể thao đồng đội cũng là điểm nối trực tiếp với năng lực công dân số khi hoạt động được tổ chức và quản trị bằng nền tảng số: mạng xã hội, ứng dụng di động, hệ thống học tập trực tuyến. Sinh viên học cách lập kế hoạch, quản lý đội nhóm, truyền thông giải đấu, chia sẻ học liệu luyện tập; đồng thời ý thức hơn về an toàn số, bản quyền nội dung, tránh công kích hay bạo lực ngôn từ. Đây là quá trình rèn tư duy số hóa, năng lực sử dụng công nghệ có trách nhiệm gắn với chuẩn mực đạo đức.

Về phía nhà trường, nếu biết khai thác thế mạnh của thể thao đồng đội—thông qua giải đấu định kỳ, câu lạc bộ, giao lưu thể thao kết hợp truyền thông số—sẽ tạo nên môi trường giáo dục tích hợp nơi kiến thức, kỹ năng và giá trị được bồi đắp tự nhiên, giúp hình thành văn hóa học đường lành mạnh. Kết quả là sức khỏe thể chất—tinh thần được nâng cao, nhân cách, tinh thần hợp tác và trách nhiệm xã hội được bồi dưỡng, chuẩn bị cho sinh viên trở thành công dân hữu ích trong kỷ nguyên số. Như vậy, thể thao đồng đội giữ vai trò đặc biệt trong giáo dục kỹ năng sống và đạo đức công dân số cho sinh viên, góp phần hiện thực hóa mục tiêu phát triển con người toàn diện—“vừa hồng, vừa chuyên”—mà giáo dục Việt Nam hướng tới trong thời kỳ hội nhập và chuyển đổi số.

2.2. Thực trạng giáo dục kỹ năng sống và đạo đức công dân số thông qua hoạt động thể thao đồng đội trong các trường đại học hiện nay

Trong những năm gần đây, việc giáo dục kỹ năng sống và đạo đức công dân số thông qua hoạt động thể thao đồng đội đã được nhiều trường đại học ở Việt Nam quan tâm và triển

khai như một hướng tiếp cận mới, góp phần thực hiện mục tiêu giáo dục toàn diện cho sinh viên trong thời kỳ chuyển đổi số. Các chương trình thể thao sinh viên không chỉ dừng lại ở việc rèn luyện thể chất mà còn trở thành môi trường giáo dục nhân cách, kỹ năng và giá trị đạo đức thực tiễn.

Về ưu điểm

Hoạt động thể thao đồng đội đã mang lại nhiều chuyển biến tích cực trong việc hình thành và phát triển kỹ năng sống cho sinh viên. Thông qua việc tham gia các môn thể thao như bóng đá, bóng chuyền, bóng rổ, kéo co, sinh viên được rèn luyện tinh thần đồng đội, kỹ năng hợp tác, khả năng giao tiếp, tư duy chiến lược và ý thức kỷ luật. Những kỹ năng này giúp họ thích ứng tốt hơn trong học tập, trong công việc sau khi ra trường, đồng thời góp phần nâng cao năng lực làm việc nhóm, một trong những yêu cầu thiết yếu của nguồn nhân lực hiện đại. Ngoài ra, hoạt động thể thao đồng đội còn đóng vai trò quan trọng trong giáo dục đạo đức và lối sống lành mạnh. Khi sinh viên tham gia thi đấu, họ phải tuân thủ luật lệ, tôn trọng đối thủ, biết chấp nhận thất bại và chiến thắng trong tinh thần “fair play”. Qua đó, các giá trị như trung thực, tôn trọng, khiêm tốn, tự chủ và tinh thần trách nhiệm được bồi dưỡng một cách tự nhiên. Nhiều nghiên cứu tại các trường đại học cho thấy sinh viên tích cực tham gia thể thao đồng đội thường có thái độ học tập tích cực hơn, tinh thần gắn bó với tập thể cao hơn và khả năng kiểm soát cảm xúc tốt hơn so với nhóm ít tham gia.

Từ góc độ giáo dục công dân số, việc lồng ghép các yếu tố đạo đức số vào hoạt động thể thao đồng đội đã giúp sinh viên nhận thức rõ hơn về hành vi, chuẩn mực và trách nhiệm trong không gian mạng. Thông qua việc sử dụng các nền tảng trực tuyến để tổ chức giải đấu, chia sẻ thông tin, truyền thông về sự kiện thể thao, sinh viên được rèn luyện kỹ năng sử dụng công nghệ thông tin an toàn, văn minh và tôn trọng người khác trên không gian số. Một số trường đại học đã bước đầu tích hợp nội dung giáo dục công dân số vào các chương trình thể chất hoặc hoạt động ngoại khóa, giúp sinh viên hiểu rõ hơn mối quan hệ giữa đạo đức truyền thống và đạo đức trong môi trường số.

Những hạn chế, tồn tại

Cùng với những kết quả tích cực, vẫn còn tồn tại nhiều hạn chế và thách thức trong việc thực hiện giáo dục kỹ năng sống và đạo đức công dân số thông qua hoạt động thể thao đồng đội ở các trường đại học hiện nay.

Thứ nhất, nhận thức của một bộ phận cán bộ, giảng viên và sinh viên về vai trò giáo dục của thể thao đồng đội còn hạn chế. Nhiều người vẫn xem hoạt động thể thao chỉ là hình thức rèn luyện thể chất, chưa thấy hết giá trị giáo dục kỹ năng và đạo đức mà nó mang lại. Việc lồng ghép các mục tiêu giáo dục kỹ năng sống, đạo đức số vào nội dung giảng dạy thể dục còn mang tính hình thức, thiếu hệ thống và chưa có khung hướng dẫn rõ ràng.

Thứ hai, cơ sở vật chất và điều kiện tổ chức các hoạt động thể thao đồng đội ở nhiều trường đại học còn hạn chế. Nhiều cơ sở giáo dục chưa có đủ sân bãi, thiết bị hoặc kinh phí để tổ chức thường xuyên các giải đấu, câu lạc bộ thể thao. Điều này khiến việc duy trì phong trào thể thao sinh viên gặp khó khăn, dẫn đến hiệu quả giáo dục chưa cao. Ở một số trường, hoạt động thể thao còn mang tính phong trào, tự phát, thiếu sự đầu tư chuyên sâu và thiếu đội ngũ huấn luyện viên, giảng viên thể chất có trình độ sư phạm về kỹ năng sống và đạo đức công dân số.

Thứ ba, nội dung và phương pháp giáo dục kỹ năng sống, đạo đức công dân số thông qua thể thao đồng đội chưa thật sự phong phú và hấp dẫn. Việc tổ chức các hoạt động vẫn chủ yếu dừng ở thi đấu hoặc luyện tập kỹ thuật, ít chú trọng đến yếu tố giáo dục nhân cách, giá trị và hành vi. Các buổi thảo luận, phản hồi, rút kinh nghiệm sau hoạt động thể thao lại ít được triển khai.

Thứ tư, trong bối cảnh chuyển đổi số, việc giáo dục đạo đức công dân số vẫn là vấn đề mới mẻ, chưa có nhiều mô hình mẫu hoặc tài liệu hướng dẫn cụ thể để tích hợp vào hoạt động thể chất. Một số sinh viên dù có tham gia thể thao đồng đội nhưng vẫn chưa chuyển hóa được các giá trị học được trên sân chơi vào ứng xử trong không gian mạng. Hiện tượng thiếu văn minh, phát ngôn tiêu cực, chia sẻ thông tin sai lệch trên mạng xã hội của một bộ phận sinh viên vẫn tồn tại, cho thấy sự thiếu liên kết giữa giáo dục đạo đức trong đời thực và trong môi trường số.

Thứ năm, sự phối hợp giữa các đơn vị trong trường đại học – như khoa giáo dục thể chất, phòng công tác sinh viên, đoàn – hội thanh niên – trong việc tổ chức các chương trình giáo dục kỹ năng sống và đạo đức công dân số còn thiếu đồng bộ. Chưa có cơ chế đánh giá hiệu quả hoặc tiêu chí cụ thể để đo lường mức độ hình thành kỹ năng và hành vi đạo đức qua hoạt động thể thao đồng đội.

Như vậy, giáo dục kỹ năng sống và đạo đức công dân số thông qua hoạt động thể thao đồng đội trong các trường đại học đã và đang mang lại

nhiều kết quả tích cực trong việc phát triển nhân cách toàn diện cho sinh viên, góp phần xây dựng văn hóa học đường lành mạnh, năng động và văn minh. Tuy nhiên, để hoạt động này phát huy hiệu quả bền vững, cần nâng cao nhận thức, tăng cường cơ sở vật chất, đổi mới nội dung - phương pháp giáo dục, đồng thời kết nối chặt chẽ giữa hoạt động thể thao, công nghệ và giáo dục giá trị sống. Chỉ khi đó, thể thao đồng đội mới thực sự trở thành công cụ giáo dục toàn diện, giúp sinh viên phát triển không chỉ về thể lực mà cả về trí tuệ, kỹ năng, đạo đức và bản lĩnh công dân số trong thời đại mới.

2.3. Giải pháp nâng cao hiệu quả giáo dục kỹ năng sống và đạo đức công dân số thông qua hoạt động thể thao đồng đội trong các trường đại học

Trong bối cảnh giáo dục đại học Việt Nam đang hướng tới mục tiêu phát triển con người toàn diện có tri thức, kỹ năng, đạo đức và bản lĩnh công dân số, việc phát huy vai trò của hoạt động thể thao đồng đội trong giáo dục kỹ năng sống và đạo đức công dân số là một yêu cầu cấp thiết. Tuy nhiên, để hoạt động này thực sự mang lại hiệu quả, các trường đại học cần triển khai đồng bộ nhiều giải pháp chiến lược, kết hợp giữa quản lý, giảng dạy, công nghệ và văn hóa học đường.

Một là, nâng cao nhận thức và vai trò của thể thao đồng đội trong giáo dục toàn diện. Trước hết, cần thay đổi nhận thức của cán bộ quản lý, giảng viên và sinh viên về ý nghĩa giáo dục của hoạt động thể thao đồng đội. Thể thao không chỉ là hoạt động rèn luyện thể chất mà còn là một phương tiện giáo dục nhân cách, kỹ năng và giá trị đạo đức sống động. Các trường cần tổ chức hội thảo, chuyên đề, tập huấn cho giảng viên thể chất, cán bộ Đoàn - Hội để họ hiểu và chủ động lồng ghép các nội dung giáo dục kỹ năng sống và đạo đức công dân số vào quá trình tổ chức hoạt động thể thao.

Hai là, xây dựng chương trình và nội dung giáo dục tích hợp. Các trường đại học cần thiết kế chương trình giáo dục kỹ năng sống và đạo đức công dân số tích hợp với học phần Giáo dục thể chất và hoạt động ngoại khóa. Trong đó, giảng viên có thể kết hợp giữa lý thuyết (như kỹ năng giao tiếp, quản lý cảm xúc, tinh thần fair-play, ứng xử trên không gian mạng) với thực hành (qua thi đấu, rèn luyện nhóm, xử lý tình huống trong thể thao). Cách tiếp cận này giúp sinh viên vừa học, vừa trải nghiệm và tự rút ra bài học sống thực tiễn, thay vì học lý thuyết khô khan.

Ba là, đổi mới phương pháp giảng dạy và tổ chức hoạt động. Giảng viên và huấn luyện viên nên sử dụng phương pháp dạy học trải nghiệm, học thông qua hành động và phản tư (reflective learning). Sau mỗi buổi tập luyện hoặc thi đấu, có thể tổ chức các buổi thảo luận nhóm, chia sẻ cảm nhận, đánh giá tinh thần hợp tác, tôn trọng và trách nhiệm cá nhân. Đây là cơ hội để sinh viên tự nhìn nhận hành vi, điều chỉnh thái độ và củng cố nhận thức về đạo đức trong cả môi trường thực và môi trường số.

Bốn là, phát triển hạ tầng, câu lạc bộ và phong trào thể thao sinh viên. Hiệu quả giáo dục chỉ đạt được khi có môi trường hoạt động phong phú. Vì vậy, các trường cần đầu tư cơ sở vật chất, sân bãi, thiết bị luyện tập và thi đấu hiện đại để khuyến khích sinh viên tham gia thường xuyên. Đồng thời, nên thành lập hoặc củng cố các câu lạc bộ thể thao đồng đội, tổ chức các giải đấu cấp khoa, cấp trường, giao lưu giữa các trường đại học, qua đó tạo cơ hội để sinh viên thực hành kỹ năng sống, tinh thần đoàn kết và văn hóa ứng xử.

Năm là, ứng dụng công nghệ số trong tổ chức và giáo dục đạo đức công dân số. Trong thời đại 4.0, các trường có thể sử dụng nền tảng số để tổ chức, quản lý và lan tỏa các hoạt động thể thao, như ứng dụng quản lý đội nhóm, trang web đăng ký giải đấu, fanpage truyền thông kết quả. Việc khuyến khích sinh viên tự tạo nội dung truyền thông lành mạnh, tôn trọng bản quyền và ứng xử văn minh trên mạng xã hội chính là một hình thức giáo dục đạo đức công dân số hiệu quả. Ngoài ra, có thể tổ chức các chuyên đề, workshop trực tuyến về “Văn hóa ứng xử số trong thể thao học đường”, “An toàn và trách nhiệm trong không gian mạng”.

Sáu là, tăng cường phối hợp giữa các đơn vị trong và ngoài nhà trường. Để nâng cao hiệu quả, cần có sự phối hợp chặt chẽ giữa khoa Giáo dục thể chất, phòng Công tác sinh viên, Đoàn Thanh niên - Hội Sinh viên và các tổ chức xã hội. Các đơn vị này nên cùng xây dựng kế hoạch hoạt động thể thao gắn với mục tiêu giáo dục kỹ năng sống và đạo đức số. Đồng thời, trường có thể hợp tác với các tổ

chức thanh niên, doanh nghiệp, liên đoàn thể thao để mở rộng quy mô và tính chuyên nghiệp cho các sự kiện, tạo động lực cho sinh viên tham gia.

Bảy là, đổi mới cơ chế đánh giá và khen thưởng. Cần xây dựng bộ tiêu chí đánh giá toàn diện về hiệu quả rèn luyện kỹ năng và đạo đức thông qua thể thao đồng đội, không chỉ dựa trên thành tích thi đấu. Các tiêu chí nên bao gồm: tinh thần hợp tác, thái độ ứng xử, trách nhiệm cá nhân, năng lực số, và đóng góp tích cực cho cộng đồng. Song song, cần có chính sách khen thưởng, học bổng hoặc điểm rèn luyện bổ sung cho sinh viên tích cực tham gia và có thái độ tích cực trong các hoạt động thể thao.

Tám là, xây dựng văn hóa thể thao và môi trường học đường tích cực. Một trong những giải pháp bền vững là hình thành văn hóa thể thao đồng đội trong trường đại học, nơi đề cao các giá trị: tôn trọng, trung thực, hợp tác và cống hiến. Truyền thông nội bộ, các chiến dịch “Sinh viên năng động - công dân số văn minh” hay “Thể thao là câu nói của năng lượng tích cực” có thể giúp lan tỏa nhận thức và hành vi đúng đắn, biến thể thao thành phương tiện giáo dục đạo đức và kỹ năng sống tự nhiên, hấp dẫn.

III. KẾT LUẬN

Giáo dục kỹ năng sống và đạo đức công dân số thông qua hoạt động thể thao đồng đội là hướng tiếp cận hiệu quả, góp phần thực hiện mục tiêu phát triển con người toàn diện trong giáo dục đại học hiện nay. Thông qua môi trường thể thao tập thể, sinh viên không chỉ rèn luyện thể lực mà còn được hình thành các kỹ năng sống quan trọng như hợp tác, giao tiếp, quản lý cảm xúc, tư duy phản biện và tinh thần trách nhiệm. Đồng thời, quá trình tham gia, tổ chức và tương tác trong không gian số giúp sinh viên nâng cao ý thức đạo đức, tôn trọng quy tắc, ứng xử văn minh và an toàn trên nền tảng số. Để phát huy hiệu quả, cần có sự phối hợp giữa nhà trường, giảng viên và tổ chức Đoàn - Hội nhằm tích hợp giáo dục thể thao, kỹ năng sống và đạo đức công dân số một cách đồng bộ, thực chất và bền vững.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

Bộ Chính trị (2011), *Nghị quyết số 08-NQ/TW ngày 01/12/2011 về tăng cường sự lãnh đạo của Đảng, tạo bước phát triển mạnh mẽ về thể dục, thể thao đến năm 2020*.

Nguyễn Bảo Luân, Hồ Trung Nghi (2025), “Nâng cao giáo dục thể chất ở các trường đại học công lập”, *Tạp chí Quản lý Nhà nước điện tử*, ngày 26/6/2025. Tại: <https://www.quanlynhanuoc.vn/2025/06/26/nang-cao-giao-duc-the-chat-o-cac-truong-dai-hoc-cong-lap/>.

Minh Lý (2023), “Sự cần thiết phải giáo dục kỹ năng công dân số cho học sinh”, *Báo Công lý*, ngày 28/12/2023. Tại: <https://congly.vn/su-can-thiet-phai-giao-duc-ky-nang-cong-dan-so-cho-hoc-sinh-411430.html>.